

horgászok által leginkább kedvelt sporthalnak. Leggyakoribb horgászmodoszer a csalihalal, halszelettel való mártogatás és fenekezés, de az egyre gyakoribb pergető módszerek közül a különféle plasztikcsalik és wobblerek számítanak népszerűnek. Amellett, hogy kiváló sporthal és a polikultúrák halastavakban előszeretettel alkalmazzák a „gyomhalak” eltávolítására, gasztronómiai tekintetben az egyik legízletesebb húsú halunk. Fehér színű, száraz húsa szájkában szegény, számos halétel alapja, például kiválóan elkészíthető akár bő olajban, vagy akár rostos, egészben sütvé, s sokszor az ünnepi asztal legnemesebb étke.

Somogyi Dóra–Antal László–Nyeste Krisztián

Az Év Madara, az erdei fülesbagoly

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) több mint 40 éve indította el *Az Év Madara* nevet viselő programját, amellyel egy-egy arra érdemes madárfaj megóvásának és fennmaradásának szükségességére kívánja felhívni a figyelmet.

Míg korábban az egyesület szakmai testülete jelölte ki az év madarát, az utóbbi időkben – a korszellemnek megfelelően – internetes szavazás dönt erről. Némiképp persze irányított a választás: az érdeklődők idén három jelölt, a legismertebb erdei fülesbagoly, az inkább mediterrán elterjedésű apró füleskuvik és a hazánkban ritkának mondható, igazi erdőlakó uráli bagoly közül választhattak. A végeredmény a legelső fajnak kedvezett, így egy évre a szokottnál is jobban sikerül ráirányítani a figyelmet erre a nagyszerű és érdekes madárra.

Az erdei fülesbagoly legfőbb jellegzetességét – amely egyben némiképp bohókás megjelenéséért is felelős – a felmereszthető tollfülek jelentik. Ez a tolldísz csak a madár hangulatváltozását hivatott kifejezni, valódi hallásában semmi szerepet nem játszik. A baglyok elképesztően jó (és az évekkkel sem romló!) hallását e tollfültől jóval lejjebb, a fej oldalsó részén elhelyezkedő nagy méretű járatok biztosítják, amelyek ráadásul egymáshoz viszonyítva némileg eltérő elhelyezkedésűek. Ez teszi lehetővé (az ún. Doppler-effektusként is ismert módon), hogy az éjszaka vadásza egészen pontosan be tudja mérni zsákmánya (leginkább valamely kisemlős: jellemzően egér vagy pocok) helyzetét, még ha az a sűrű aljnövényzetben motoszkál is.

Még izgalmasabb, ha a baglyok látását vizsgáljuk, hiszen egy jól rögzült hiedelem okán sokan hiszik azt, hogy ezek a fajok a nappali fényt nem bírják, gyakorlatilag vakok. Természetesen ennek pont a fordítottja igaz: a baglyok rendkívül jól látnak nappal – és ami számukra még fontosabb: éjszaka is! A koponya jelentős részét teszi ki a szemüreg, ám ennek az az ára, hogy az ebben ülő szemek nem mozgathatóak. Mielőtt minden fülest meg-sajnálánánk, érdemes figyelembe venni, hogy „cserében” a fej akár 270 fokkal is elforgatható! (Tehát egy bagoly valóban el tudja csavarni leendő párja fejét...) A már említett méret viszont lehetővé teszi, hogy a hatalmas szem gyűjtse a fényt, így egy fülesbagoly képes akár a vaksötét éjszakában is tájékozódni, valamint meglehetősen gyorsan repülni.

Ha mindez még nem lenne elég, a fegyvertárban lapulnak olyan képességek, mint a puha és laza tollazat (amely gyakorlatilag hangtalan repülést biztosít), vagy a vetélőujj (amely nagyon hasznos: funkciójában a főemlősök hüvelykujjához hasonlítható).

A nappali „látásprobléma” elgondolása onnan eredhet, hogy szinte minden bagoly éjszakai vadász. Azért szinte, mert pl. a már említett uráli bagoly is előszeretettel zsákmányol akár déli verőfényben, bár vitathatatlan, hogy a nappali ragadozókkal való versengés

(kompetíció) miatt a baglyok váltak az éjszakai égbolt uraivá. Ezt olyannyira tökélyre fejlesztették, hogy „ezért” minden más madár rettenetesen utálja őket. Bagoly ellen nincs orvosság: ha valahol a környéken marad nappal, ott az éj beálltával olyan könnyen fogja leemelni az ágakon alvó énekeseket, mint háziasszony a kamra polcán sorakozó befőttet...

Mindebből (no és a fordított „műszakból”) fakad, hogy nappal a bagoly a sűrű lombok, örökzöldek takarásában pihen, alszik – s innen csak riasztásra kel ki. Ekkor azonban „lebukik”: minden más madár azonnal támadja, úzi minél messzebb az otthonától az előzőekben taglalt okoknál fogva. (E helyzetet kihasználva terjedt el egykor az „uhuzás”, amikor is a nappali órákban ülőfára kikötött nagy bagolyra támadó ragadozókat és varjuféléket a takarásba húzó vadászok lepuskálták.)

Az erdei fülesbagoly sem veti meg a madárhúst, s ha megszorul (mondjuk, mert a téli időszakban a magas hótakaró miatt nehezen tud egerészni), akkor nem finomkodik, hanem „rámarkol” a faluszéli bokrosokban alvó verekre, pintyekre. A faj étlapjáról – nem véletlen – egészen komoly szakirodalom áll rendelkezésre. A baglyok ugyanis az emésztetetlen anyagot (szórt és csontot) csinos kis csomagba összeállítva visszaküldik a szabadba, ez az ún. *bagolyköpet*. Ezt szakszerűen szétbontva meg lehet határozni, hogy milyen fogásokból álltak az előző napok étkezései: a rágcsáló és rovarevő kisemlősök állkapcsai ugyanis fajra határozhatóak, nagyszerű lehetőséget adva a környékbeli fauna megismerésére, összetételének megállapítására. Persze vannak igazi ínycsik baglyok, némely példány szinte csak denevéreket zsákmányol, míg egy konkrét csoport (a *Ketupa*-nemzetség) a halakra „szakosodott”.

Az erdei fülesbagoly minden városi parkban, fenyőerdőben jelen van, még ha erről az emberek nem is vesznek tudomást. Kora tavasz táján visszafogott lágy huhogással udvarolnak, majd legtöbbször még lombfakadás előtt a fészekben ülnek. Ezt másoktól, szarkáktól, varjaktól foglalják el, de nem valami véres harc árán, hanem egyszerűen a „beelőzés” módszerével. Erre mintegy rásegít, hogy a kis fülesbaglyok még a röpképesség előtt elhagyják a családi otthont, átadva a terepet a fészek korábbi gazdáinak. Ez a módszer ugyanakkor városi környezetben nem feltétlen kifizetődő: sokan hiszik árvának a nappal akár a földön vagy alacsony ágakon egykedvűen ücsörgő fiókákat, amelyek este messzehangzó, átható sípolással hívják a vacsorát hozó szülőket. Felesleges begyűjteni őket: éjjel az öregek egész messzire is követik és ellátják csavargó gyerekeiket.

Az erdei fülesbagoly Magyarországon védett, egyedenkénti természetvédelmi értéke 50 000 Ft. Bár a faj hazai állománya nem veszélyeztetett, de alapvetően a mezőgazdasági területekhez kötődő madárként odafigyelést igényel. Ahol hiányoznak vagy megfogyatkoztak a varjufélék, költésüket műfészkekkel és egyszerű költőládákkal lehet segíteni.

További információk *Az Év Madaráról* (és persze még sok minden másról) a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület oldalán (www.mme.hu) találhatóak.

Selmeczi Kovács Ádám

„Stan és Pan”, a két „ál-árva” erdei fülesbagoly-fióka, jól látható az ijedtebb madár felmeresztett tollfűl-kezdeménye (Selmeczi Kovács Ádám felvétele)